

+ برداشت اول: صدای قلبش را شنیدم

زن از شنیدن صدای قلب طفلی که در شکم دارد آن قدر خوشحال می‌شود که ناگهان با صدای بلند فریاد می‌کشد: «خدایا شکر! بالاخره صدای قلبش را شنیدم!» چهره‌اش را نمی‌بینم. صدایش چنان بلند است که از داخل اتاق دکتر، همه آن را شنیده‌اند. خانم‌های داخل مطب به هم نگاه می‌کنند و لبخند می‌زنند.

+۱

ریجی دگی

و دینی به سقط جنین بانوان

+۲

+ برداشت دوم: خاک بر سرم شد

زن از شنیدن صدای قلب طفلی که در شکم دارد آن قدر ناراحت می‌شود که ناگهان با صدای بلند فریاد می‌کشد: «وای نه! خاک بر سرم شد. حالا چه کار کنم؟! دکتر تو را به خدا کاری کن. شوهرم خانه را هم نمی‌دهد.» صدای دکتر از داخل اتاق نمی‌آید ولی التماس‌های زن ادامه دارد. با چشم‌گریان از اتاق بیرون می‌زند. تلفن همراهش را از کیفش بیرون می‌آورد و همان طور که از مطب بیرون می‌رود، شروع می‌کند به حرف زدن. «الو؟ زری؟ خوبی؟ باید کاری برایم بکنی. من حامله‌ام. مجید بفهمد من را می‌کشد. نگاه کن! یکی بود که...» صدایش در پله‌ها محو می‌شود. شاید هم سکوت می‌کند تا ادامه را جای امن‌تری بگوید. دیگر چیزی نمی‌شونم.

+۳

+ برداشت سوم: ۱۱۰۰ سقط در روز

مادری پدیده‌ای عجیب است. قبل از بارداری خیال می‌کنی این تو هستی که تصمیم می‌گیری بچه‌ای را به دنیا بیاوری اما بعد متوجه می‌شوی همه چیز دست تو نیست و باید کار را دست آن بالایی بسپاری. در این شرایط، برخی‌ها به دلایل مختلف، از نگهداری هدیه الهی خود سر باز می‌زنند. آمارهای زیادی از سقط جنین وجود دارد. طبق داده‌های سازمان ملل در سال ۲۰۲۰ یکی از کشورهایی که بیشترین میزان سقط جنین را دارد روسیه است. میزان سقط جنین در روسیه ۵۲٫۷ است.

هم‌چنین براساس آمار سازمان بهداشت جهانی، هر سال در جهان ۴۰ تا ۵۰ میلیون سقط جنین اتفاق می‌افتد. در ایالات متحده آمریکا، جایی که تقریباً نیمی از بارداری‌ها ناخواسته است و از هر ۱۰ مورد چهار مورد با سقط جنین خاتمه می‌یابد، بیش از ۳۰۰۰ سقط جنین در روز اتفاق می‌افتد و ۲۲ درصد از کل بارداری‌ها به سقط جنین ختم می‌شود. در کشور ما هم به گفته صالح قاسمی، دبیر مرکز مطالعات جمعیت، سالانه بیش از ۴۰۰ هزار سقط جنین انجام می‌شود که روزانه ۱۱۰۰ مورد است.

جالب این است که به گفته این مسئول، بیشتر سقط‌ها جنایی و غیرقانونی است و تنها حدود ۳۰٫۵ تا ۴ درصد این موارد مربوط به روابط خارج از عرف و باقی با انگاره‌هایی نظیر «ناخواسته بودن بارداری» و «بدون برنامه‌ریزی بودن» همراه‌اند.

جدول درصد و تعداد سقط جنین در کشورهای مختلف دنیا

(براساس مطالعات سازمان ملل در سال ۲۰۲۰ بین زنان ۱۵ تا ۴۴ ساله)

نام کشور	درصد سقط در هر هزار نفر	تعداد زنان
روسیه	۵۳٫۷	۱۴۵/۹۳۴/۴۶۲
ویتنام	۳۵٫۲	۹۷/۳۳۸/۵۷۹
قزاقستان	۳۵	۱۸/۷۷۶/۷۰۷
بلاروس	۳۱٫۷	۹/۴۴۹/۳۲۳
اوکراین	۲۷٫۵	۴۳/۷۳۳/۷۶۲
چین	۲۴٫۲	۱/۴۳۹/۳۲۳/۷۷۶
آمریکا	۲۰/۸	۳۳۱/۰۰۲/۶۵۱
سوئد	۲۰/۲	۱۰/۰۹۹/۲۶۵
استرالیا	۱۹/۷	۳۳۱/۰۰۲/۶۵۱
فرانسه	۱۶/۹	۶۵/۲۷۳/۵۱۱
کانادا	۱۵/۲	۳۷/۷۴۲/۱۵۴
ارمنستان	۱۳/۹	۲/۹۶۳/۲۴۳
سنگاپور	۱۲/۶	۵/۸۵۰/۳۴۲
تاجیکستان	۱۲/۶	۹/۵۳۷/۶۴۵
ژاپن	۱۲/۳	۱۲۶/۴۷۶/۴۶۱

+۴

+ برداشت چهارم: اولش ترسیدم

در این میان، قطعاً تجربه حرف اصلی را می‌زند. باید با آن‌هایی هم صحبت شد که بارداری ناخواسته، مادری برنامه‌ریزی نشده یا سقط جنین را تجربه کرده‌اند. راضیه احمدی دانشجوی ارشد کتابداری است که به‌تازگی مادر شده است. می‌گوید: «مادر می‌گفت زمانی مردم برای بچه‌دار شدن نذر می‌کردند. برای زن باردار کلی احترام قائل بودند و وقتی بچه به دنیا می‌آمد، مهمانی می‌دادند. اگر بچه‌دار نمی‌شدند، به هزار و یک در می‌زدند تا خدا به آن‌ها نعمت بچه را بدهد. اصلاً بد می‌دانستند زن و شوهری بچه نداشته باشند اما الان انگار کسی بچه نمی‌خواهد. درخت بی‌بار شده‌اند. دیگران را قضاوت نمی‌کنم. شاید آن‌ها هم برای خودشان دلایلی دارند ولی به نظر وقتی زن و شوهری بچه‌دار می‌شوند، به جای حذف و سقط آن، بهتر است به دنبال راهی برای تغییر شرایط و حفظ بچه باشند. من هم سال پیش که باردار شدم، اولش ترسیدم از پس آن برنیایم ولی بعد به نفع بچه‌از خیلی چیزها مثل تحصیل کنار کشیدم. با خودم گفتم شاید برای بچه‌دار شدن دیر شود ولی برای درس هنوز وقت دارم و می‌توانم در آینده درسم را ادامه دهم.» حاج خانم قاسمی از آن قدیمی‌هایی است که بچه‌را برکت خدا می‌داند و معتقد است هر خانه و خانواده‌ای باید از این هدیه الهی چندتایی داشته باشد و شکرگزار باشد. او می‌گوید: «درست است که مردم شرایط خوب اقتصادی ندارند ولی در کار خدا هم نباید دخالت کنند. آن‌هایی که به خدا ایمان ندارند و فکر می‌کنند همه کارهای دنیا دست آن‌هاست بچه‌را هم زود از بین می‌برند. چند سال دیگر می‌فهمند چه نعمتی را از دست داده‌اند. برای اینکه تب و هیکل داشته باشند بچه نمی‌آورند ولی فردا روز که پیر و تنها شدند می‌فهمند چه ظلمی به خودشان کرده‌اند.»

سحر اکبری هنوز مادر نشده است. می‌گوید: «هر سال که دنبال خانه می‌رویم، اولین سؤالی که می‌پرسند این است که بچه داریم یا نه. همین صاحب‌خانه‌ای که الان به ما خانه اجاره داده گفت: اگر بچه‌دار شدید، باید فکر خانه دیگری باشید. من فقط به زوج اجاره می‌دهم! به این تفکرات کاری ندارم ولی با این جو جامعه و شرایط بد اقتصادی، به نظر شما می‌شود با خیال راحت بچه‌دار شد؟»

+۵

+ برداشت پنجم: خواب بچه‌ام را می‌بینم

سه سال پیش سقط جنین کرده‌است اما هنوز هم اسم بچه که می‌آید یاد آن جنینی می‌افتد که مجبور شد در دوران عقد برای حرف مردم سقط کند. «یک ماهی از بارداری‌ام گذشته بود که متوجه شدم ولی سه‌ماهه باردار بودم که سقط کردم. عقد بودیم. تا موضوع را به شوهرم گفتم، کلی ناراحت شد که جواب خانواده‌اش را چه بدهد! بی‌مسئولیت بود. خیلی اصرار کردم که بچه‌را نگه داریم ولی قبول نکرد و مجبورم کرد سقط کنم. برای همین بی‌مسئولیتی، یک سال بعد از هم جدا شدیم ولی من هنوز هم خواب آن بچه‌ای را که سقط کردم می‌بینم. من مادرش بودم و دوستش داشتم ولی هیچ همراهی برای نگهداشتن او نداشتم. برای یک زن لحظه‌ای دردناک‌تر و سخت‌تر از سقط جنین نیست. با عشق و اجبار درگیر می‌شوی. این لحظه‌ای است که خیلی از زنان آن را تجربه می‌کنند. حالا که درباره سقط جنین می‌نویسید، درباره اجبارها هم بنویسید. خیلی از زنان خودشان انتخاب نمی‌کنند بلکه مجبور به این کار می‌شوند.»

هرچند برایم سخت است او را به خاطرات تلخ گذشته ببرم، درباره اینکه چطور و کجا برای سقط رفته است می‌پرسم. می‌گوید: «اولش کلی داروگیا‌هی خوردم. حالم بد شد و درد شدیدی داشتم. بعدش مادرشوهرم یک مامایی را پیدا کرده‌بود که سقط جنین هم انجام می‌داد. یکی از اتاق‌های خانه‌اش را برای این کار گذاشته‌بود. وقتی رفتم، واقعا ترسیده‌بودم. رفتارش مثل یک جلا‌د بود. قبل از من هم خانمی بچه شش‌ماهه‌اش را سقط کرده‌بود. رنگ و رو نداشت و زیر شانه‌هایش را گرفته بودند. دنبال راهی برای فرار بودم ولی نشد. ترس زیاد، درد زیاد، حالت تهوع. خودتان فکرش را بکنید که توی این دوره‌ای که علم پیشرفت کرده است، در خانه‌ای قدیمی زایمان کنی. حتی بدتر از زایمان زیر بچه‌را به زور و نارس از بدن مادر جدا می‌کنند. آدم احساس می‌کند این جای خالی همیشه باقی می‌ماند.»

+۶

+ برداشت ششم: شوهرم موتور خرید

خیلی‌ها از نگهداری بچه و تربیت سالم او می‌ترسند، از اینکه نتوانند و از عهده‌اش برنیایند. همین بیم برای آن‌ها مانع است. در این میان، خیلی‌ها هم از ترس عبور کرده و مثل زهرا خانم باتوکل و ایمان به خدا پیش رفته‌اند. خانه‌اش جایی در حاشیه شهر است، قدیمی، کهنه و اجاره‌ای. چهار فرزند دارد که از آمدن تک‌تک آن‌ها خوشحال است. نگران نیست. زهرا خانم می‌گوید: «هر بچه‌ای روزی خودش را دارد. حسین که به دنیا آمد، شوهرم موتور خرید و پیک موتوری شد. زهرا پ قدمش خیر بود و صاحب‌خانه اجاره را بیشتر نکرد. تازه برای هدیه تولدش یک ماه هم اجاره نگرفت. عباس و زینب و قلو هم که به دنیا آمدند شوهرم کارگر شهرداری شد و نعمت خدا در حق ما کامل شد. سخت است ولی به تشکیل خانواده می‌ارزد. خیلی‌ها وقتی بچه‌ها را می‌بینند، به من می‌گویند: چه خبر است؟! ولی همان آدم‌ها در تنهایی به سر و صدا و زحمت این بچه‌ها غبطه می‌خورند. چند ماه پیش خانم دکتر نیکوکاری برای معاینه بچه‌های این منطقه آمده‌بود. به من می‌گفت: خدا را شکر کن که بچه‌های سالمی داری. خیلی‌ها از زوی چنین بچه‌هایی را دارند.»

+۷

+ برداشت هفتم: شرع هم پای کار است

بسیاری از کشورهای دنیا سقط جنین را ممنوع کرده‌اند. در این میان، این قوانین در جمهوری ایرلند به‌ویژه ایرلند شمالی سخت‌گیرانه‌ترین قوانین در اروپاست. در کشور ما و البته در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا در صورتی که جان مادر در خطر باشد، اجازه سقط وجود دارد. با وجود این قانون و ممنوعیت‌ها سقط‌های غیرقانونی بسیاری انجام می‌شود که فارق از نگاه اجتماعی و اخلاقی، با توجه به جایگاه دین در زندگی ما، بد نیست بدانید براساس نظر همه‌ی علما و مراجع تقلید، سقط جنین نکوهش شده‌است.

حجت الاسلام محمدهادی رنجبر در این باره می‌گوید: «خداوند متعال در قرآن می‌فرماید: فرزندان خود را از ترس فقر نکشید. ما آنان و شما را روزی می‌دهیم. یقیناً کشتن آنان گناهی است بزرگ (اسراء، آیه ۳۱). این آیه می‌فرماید ترس از ضرر و فقر مجوز گناه و نادیده گرفتن حقوق دیگران نیست. کودک حق حیات دارد و والدین نباید این حق را از او بگیرند. با توجه به این آیات و اینکه یکی از گناهان کبیره سقط جنین است، در این باره به چند نکته اشاره می‌شود. نکته اول حرام بودن سقط جنین است که شامل مراحل اولیه تکامل جنین در رحم حتی نطفه لقاح‌یافته می‌شود و حرام بودن سقط جنین بعد از دمیده شدن روح شدیدتر است. توجیهاتی نظیر باردار شدن در دوران عقد، زیاد بودن فرزندان، مهم‌تر بودن تربیت، پشت سر هم بودن بچه‌ها و مشکلات مالی مجوزی برای سقط جنین نیست. سقط قبل از دمیده شدن روح در موارد نادری جایز است مثل اینکه استمرار حاملگی برای مادر خطر جانی داشته باشد. کسی که مرتکب این معصیت سنگین شود باید توبه کند. علاوه بر آن، باید دیه نیز بپردازد. دیه سقط جنین به سن جنین سقط شده بستگی دارد. برای نمونه، دیه سقط نطفه به نظر اکثر مراجع از جمله رهبر معظم انقلاب ۲۰ مثقال شرعی طلاست که حدوداً معادل ۷۲ گرم طلا می‌شود و باید به وارث جنین پرداخت شود. هم‌چنین سقط جنین در برخی موارد کفاره قتل عمد دارد. یعنی شصت روز روزه گرفتن و شصت فقیر را طعام دادن.» جزئیات مسئله را با رجوع به مراجع دینی می‌توانید جویا شوید.

+۸

+ برداشت هشتم: داریم پیر می‌شویم

در نهایت اینکه با توجه به آمار و ارقام، جامعه ما روز به روز به سمت پیر شدن پیش می‌رود. در حال حاضر نرخ باروری از بیش از شش فرزند به ازای هر زن به ۱۰٫۵ فرزند به ازای هر زن رسیده است. مطابق گزارش آخرین سالنامه آماری سازمان ثبت احوال در سال ۹۹ نرخ باروری کل ۱۰٫۵ فرزند به ازای هر زن است. این عدد در کلان‌شهرها به کمتر از ۱۰٫۳ فرزند یعنی زیر سطح جانشینی رسیده است که هشداردهنده است. براساس آمارهای ثبت‌شده این سازمان در سال ۹۹ تعداد تولدها ۳۰۰ هزار و ۳۴ نفر بوده که در سال ۱۴۰۰ کاهش یافته و به ۲۶۹ هزار و ۷۴۷ نفر رسیده است. هم‌چنین نرخ سالمندی، یعنی نرخ افراد بزرگ‌تر از شصت سال، در حال حاضر به ۱۱ درصد رسیده است و تا سال ۲۰۵۰ میلادی به بیش از ۳۰ درصد می‌رسد. در آن زمان در آستانه سونامی یا انفجار سالمندی قرار می‌گیریم. با این اوصاف، بهتر است کمی یجنیبیم و فکری برای جوانی جمعیت با توجه به همه محدودیت‌ها، ترس‌ها و نگرانی‌ها داشته باشیم.